

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף קלב

(בעמ' הקודם)

עולא הוה יהיב מתנתא לכהנתא: עולא היה נותן מתנות כהונה לבת כהן ואפילו אם היא אשת ישראל, כיון שמתנות כהונה אינם כתרומה, ואין בהם קדושה שהרי אינם אסורים לזרים, ולכן כהנות מותרות בהם. וסבר עולא שמה שנאמר לגבי מתנות כהונה "וְנָתַן לְכֹהֵן" הכוונה גם לכהנת.

קושיא: איתיביה רבא לעולא: הקשה רבא לעולא: למדנו במשנה במס' סוטה - מנחת כהנת שייריה נאכלים כמנחת ישראל, מנחת כהן אין שייריה נאכלים אלא כולה עולה כליל למזבח. ע"כ המשנה שם.

ואי אמרת כהן ואפילו כהנת: ואם אתה סובר שבמקום שנאמר "כהן" הכוונה גם לכהנת, הרי נאמר "וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לָּא תֹאכַל", וא"כ גם מנחת כהנת צריכה להיות כליל, ומדוע שייריה נאכלים?!

אמר ליה, רבי מטונך, אהרן ובניו כתובין בפרשה: אמר לו עולא: רבי, הגעתיך! כלומר יש לי תשובה לקושייתך! שלגבי מנחת כהן נאמר בפרשה "וְזֹאת תֹּרַת הַמִּנְחָה הַקֶּרֶב אֹתָהּ בְּנֵי אֶהֱרֹן...", וכיון שנאמר במפורש "בני אהרן" הרי שזה בא למעט בנות אהרן, ולכן מנחת כהנת שייריה נאכלים, אבל לגבי מתנות כהונה נאמר רק "כהן" בלבד, ומשמע אפילו כהנת.

דבי רבי ישמעאל תנא, כהן ולא כהנת, וילמוד סתום מן המפורש: בבית מדרשו של רבי ישמעאל למדו את הפסוק באופן אחר מעולא: מתנות כהונה ניתנים לכהן ולא לכהנת, לפי שלומדים "כהן" סתם שנאמר לגבי מתנות כהונה מ"בני אהרן" שנאמרו במפורש לגבי מנחה, מה לגבי מנחה כהן ולא כהנת, כך לגבי מתנות כהונה כהן ולא כהנת.

דבי ר' אליעזר בן יעקב תנא, כהן ואפילו כהנת, הוי מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות: בבית מדרשו של ר' אליעזר בן יעקב למדו את הפסוק כך: באמת בכל מקום שנאמר "כהן" הכוונה לכהן דווקא ולא לכהנת, אבל "כהן" שנאמר לגבי מתנות כהונה משמעותו אפילו כהנת, לפי שבהתחלה נאמר "וְזֶה יְהִי מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם", "כהנים" משמעותו כהנים ולא כהנות, ואח"כ נאמר "וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזֶּרַע וְהַלֶּחִיִּים וְהַקֶּבֶה", "לכהן" משמעותו לכהן ולא לכהנת, נמצא שיש כאן 'מיעוט אחר מיעוט' (= פעמיים התורה ממעטת כהן ולא כהנת), והכלל הוא ש'אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות', וא"כ אנו מרבים כהנת למתנות כהונה.

רב כהנא אכל בשביל אשתו: רב כהנא היה ישראל ואשתו היתה כהנת, והוא אכל מתנות כהונה מחמת אשתו, לפי שהוא סבר "כהן" ואפילו כהנת.

אמר רבינא, אמר לי מרימר: הלכה כרב שאמר לעיל שיש ספק האם הלויים נקראים 'עם', ולכן לא מוציאים מתנות מידם. והלכה כרב חסדא שאמר לעיל המזיק מתנות כהונה חייב לשלם. והלכה כעולא שנותנים מתנות כהונה לכהנת. והלכה כרב אדא בר אהבה שאמר לויא שילדה בן אפילו מישראל, בנה פטור מחמש סלעים של פדיון הבן, כפי שבן של לוי פטור.

*

תנו רבנן, הזרוע והלחיים והקבה נוהגים בכלאים ובכוי: כלומר גם בבהמה שנולדה מכלאיים (= כגון מעז ורחל), וגם בכוי (= נולד מחיה ובהמה).

רבי אליעזר אומר: כלאים הבא מן העז ומן הרחל חייב במתנות, לפי שגם עז וגם רחל חייבים במתנות, אבל הבא מן התייש ומן הצבייה פטור מן המתנות לפי שצבייה פטורה מן המתנות, שהרי נאמר בתורה "וְזֶה יְהִי מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זִכְחֵי הַזֶּבֶחַ אִם שׁוֹר אִם שֶׁה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזֶּרַע וְהַלֶּחִיִּים וְהַקֶּבֶה", ולא נאמר צבי.

קושיא: מכדי קי"ל: והרי למדנו לעיל (פ.) שנחלקו רבי אליעזר וחכמים האם כוי חייב בכיסוי הדם ובמתנות כהונה, ולמסקנת הגמרא שם מחלוקתם היא רק בכוי הבא מצבי ותיישה (= אביו חיה ואמו בהמה), וגם רבי אליעזר וגם רבנן מסופקים האם חוששים לזרע האב או אין חוששים (= ולכן יש להסתפק האם לא חוששים

וכלו בהמה, או שחוששים והוא חצי בהמה וחצי חיה), ומחלוקתם היא ב'שה ואפילו מקצת שה', דהיינו האם מה שאמרה התורה ששה חייב בכיסוי ובמתנות כהונה זה רק בשה גמור או גם בחצי שה, חכמים סוברים שאפי' מקצת שה חייב, ורבי אליעזר סובר שרק שה גמור חייב.

הגמ' מבארת את הקושיא:

בשלמא: אמנם מובן שר' אליעזר פוטר כיו ממתנות, כיון שהוא סובר שרק שה גמור חייב ולא חצי שה, אבל לרבנן קשה, שאף שהם סוברים שאפילו מקצת שה חייב במתנות, אבל מדוע הוא חייב בכל המתנות, שהישראל יתן לכהן רק חצי מהמתנות, ועל החצי השני הוא יאמר לכהן - תביא ראייה שלא חוששים לזרע האב ותיקח גם את החצי השני. (= שאם חוששים לזרע האב הרי הוא חצי חיה וחצי בהמה והוא לא חייב לתת לכהן את החצי השני של המתנות, ורק אם כולו בהמה עליו לתת לכהן גם את החצי השני).

תירוץ: **אמר רב הונא בר חייא:** אכן מה שאמרו רבנן שכו' 'חייב' במתנות הכוונה שהוא חייב בחצי מתנות.

קושיא: **מתיב רבי זירא:** למדנו בברייתא - **כוי יש בו דרכים שוין לבהמה, ויש בו דרכים שוין לחיה, ויש בו דרכים שוין לחיה ולבהמה** (= יש דברים שדינו כבהמה, ויש דברים שדינו כחיה, ויש דברים שדינו כחיה ובהמה). **כיצד? חלבו אסור כחלב בהמה, ודמו חייב לכסות כדם החיה. דרכים שוין לבהמה ולחיה, שדמו וגידו אסורין כבהמה וחיה. וחייב בזרוע ולחיים והקבה כבהמה, והטעם הוא שהולכים בהכל לחומרא, ורבי אליעזר פוטר. ע"כ הברייתא.**

ואם איתא, חייב בחצי מתנות מבעי ליה: ואם כדברין שמה שאמרו רבנן שכו' 'חייב' במתנות הכוונה שהוא חייב בחצי מתנות, הברייתא היתה צריכה לומר שהוא חייב בחצי זרוע ולחיים וקובה, ומדוע הברייתא אמרה 'וחייב בזרוע ולחיים והקבה' ומשמע שחייב בהכל.

תירוץ: **אידי דתנא חלבו ודמו דלא מתני חצי חצי, משום הכי לא קא תני חצי:** אגב שהברייתא אמרה שכל חלבו אסור וכל דמו חייב בכיסוי, שאי אפשר לומר שרק חצי חלבו אסור ורק חצי דמו חייב בכיסוי, לכן היא לא אמרה לגבי מתנות

שהוא חייב רק בחצי (= כלומר באמת כל חלבו אסור וכל דמו חייב בכיסוי, שהרי לא יתכן שרק חצי חלבו אסור ורק חצי דמו חייב בכיסוי, וכיון שהיא היתה חייבת לומר שכל חלבו אסור וכל דמו חייב בכיסוי, לכן גם בסיפא היא אמרה שהוא חייב במתנות למרות שבאמת הוא חייב רק בחצי).

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: כוי חייב בכל המתנות ולא רק בחצי, כפי שלמדנו בברייתא - נאמר בתורה "וְזֶה יְהִי מִשְׁפֹּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זִכְחֵי הַזִּבְחָ **אִם שׁוֹר אִם שֶׁה וְנִתַּן לַכֹּהֵן הַזֶּרַע וְהַלְחִיִּים וְהַקֶּבֶה**", והרי לכאורה היה אפשר לכתוב רק "שור", ומדוע היא כתבה "אם שור"? אלא זה בא לרבות את הכלאיים. וכן היה אפשר לכתוב רק "שה", ומדוע היא כתבה "אם שוה"? אלא זה בא לרבות את הכוי שחייב במתנות כהונה כמו בהמה. ע"כ הברייתא. ומכאן שכו' חייב בכל המתנות כמו בהמה ולא רק בחצי.

שאלה: **ורבי אליעזר האי "אם" למה לי?** לרבי אליעזר שפוסט כוי ממתנות, מדוע נכתב "אם"?

תשובה: מיבעי ליה לחלק: אם לא היה כתוב "**אם שור אם שוה**" היינו חושבים שחייב רק אם שחט גם שור וגם שוה, לכך נאמר "אם" לחלק, שחייב גם אם שחט רק שור או רק שוה.

שאלה: **ורבנן לחלק מנא להו?** כלומר והרי רבנן כבר דורשים את "אם" לדברים אחרים (כנאמר בברייתא לעיל), א"כ מהיכן הם לומדים לחלק?

תשובה: **נפקא להו:** הם לומדים זאת מהמילים (בפסוק הנ"ל) "**מֵאֵת זִכְחֵי הַזִּבְחָ**", ומשמע שאפילו בזבח אחד חייב.

שאלה: **ור' אליעזר האי מאת זובחי הזבח מאי עביד ליה?** מה הוא ילמד ממילים אלה?

תשובה: מבעי ליה לכדרבא דאמר רבא הדין עם הטבח: כלומר דינו של הכהן לתבוע מהטבח את מתנות הכהונה, למרות שהבהמה אינה של הטבח, ואין הטבח יכול לומר לכהן שיתבע זאת מבעל הבהמה.

משנה: **בכור שנתערב במאה:** בכור שהתערב בתוך מאה בהמות חולין (שאינן בכורות). אם יש 'מאה שוחטין' כלומר אם כל בכור שייך לשוחט אחר, אז כשבא

כהן ותובע את המתנות כהונה מהבהמות (את הזרוע לחיים וקיבה), כולם פטורים מלתת לכהן. כי כל אחד טוען שהבהמה שלו היא הבכור, ובהמת בכור פטורה ממתנות כהונה. אבל אם אדם אחד שוחט את כל המאה בהמות, פוטרים אותו מלתת מתנות רק מבהמה אחת, אבל מחייבים אותו לתת מ-99 בהמות, כי הוא יכול לטעון רק שיש כאן בהמה אחת של בכור. (והיינו שהא בוחר בהמה אחת, וטוען שהיא הבכור, ונפטר מלתת את מתנותיה).

אחד השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות: אדם השוחט בהמה של כהן או גוי, פטור מלתת את המתנות (בגמרא יתבאר שהחיוב לתת את המתנות מהבהמה חל על השוחט).

והמשתתף עמהן צריך שירשום: ישראל המשתתף עם כהן או עם גוי בבהמה, פטור מלתת ממנה מתנות. אבל הוא צריך לעשות סימן בבהמה שכולם ידעו שהיא בשותפות.

ואם אמר חוץ מן המתנות פטור מן המתנות: אם כהן מכר את בהמתו לישראל ואמר לו שמוכר לו אותה חוץ מהמתנות שבה, הישראל פטור מלתת את המתנות. כי הוא לא קנה אותם.

אמר מכור לי בני מעיה: אמר ישראל לטבח (שוחט המוכר בשר) 'תמכור לי את בני המעיים של הפרה הזו', והיה בתוך המעיים האלו את ה'קיבה' שהיא מתנה האמורה להינתן לכהן. הקונה נותן אותה לכהן, והטבח לא מוריד לו מהתשלום. משום שהקונה יודע שהקיבה נמצאת בתוך הבני מעיים, והשוחט לא מתכוון למכור לו אותה.

אבל אם הקונה קנה את הבני מעיים לפי משקל, הקונה צריך לתת את הקיבה לכהן, והשוחט מחזיר לו את הסכום ששילם על המשקל של הקיבה, כי הוא מכר לו דבר שאינו שלו.

גמרא: קושיא: ואמאי? יבא עליו כהן משני צדדין וכו': מדוע אם נתערב בכור במאה בהמות של מאה שוחטים, כולם פטורים מלתת את המתנות לכהן? הרי הכהן יכול לטעון לכל אחד שממה נפשך הוא חייב להביא לו את המתנות. כי אם

הבהמה הזו היא בכור, עליו להביא לו את כולה. וגם אם היא לא בכור, עליו להביא לו את המתנות שבתוכה!

תירוץ: אמר רב אושעיא בבא לידי כהן ומכרו לישראל במומו: מדובר בבכור שכבר ניתן לכהן על ידי הישראל, ואחר כך נפל בו מום והוא יצא לחולין, ואז מכר אותו הכהן לישראל. בכור כזה פטור מהמתנות. ולכן כשהוא התערבב בתוך המאה בהמות, כל אחד מהשוחטים טוען שהבכור הזה שלו, וממילא הוא לא צריך להביא לכהן כלום.

*

למדנו במשנה - השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות:

שאלה: וליתי כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות: מדוע המשנה אומרת 'השוחט' לכהן ולגוי, ולא אומרת שכהן וגוי פטורים מהמתנות? תשובה: **אמר רבא זאת אומרת הדין עם הטבח:** מכאן לומדים שהחייב על השוחט להביא את המתנות לכהן. והכהן תובע את המתנות מהשוחט. ולכן כששוחט בהמה של גוי או כהן הוא פטור מהמתנות.

דרש רבא: נאמר במתנות כהונה שהם ניתנות "מאת העם", ללמד שדוקא העם חייב לתת אותם ולא הכהנים. וכשהפסוק ממשיך ואומר "מאת זובחי הזבח" הוא מלמד שכל מי ששוחט בהמה חייב לתת מתנות, ואפילו אם השוחט הוא כהן. והיינו כשהכהן שוחט בהמה למכור את בשרה לאחרים, אבל אם הוא שוחט אותה לעצמו שהוא פטור.

אושפיזיכניה דר' טבלא: בעל אכסיינתו של רבי טבלא היה כהן, ומצבו הכלכלי היה דחוק. הוא בא לרבי טבלא לבקש עיצה מה לעשות. אמר לו רבי טבלא לך תשתתף אם שוחט ישראל בבהמות שלו, והוא ישלם לך על זה כסף, בגלל שכתוצאה מהשותפות איתך הוא יפטר מלתת מתנות כהונה מהבהמות.

רב נחמן חייב את השוחט (הישראל שהשתתף עם הכהן העני) לתת מתנות כהונה מהבהמות. אמר לו השוחט - והרי רבי טבלא פטר אותנו מלתת! אמר לו רב נחמן - לך תוציא את המתנות ותן לכהן, ואם לא, אני אוציא לך את רבי טבלא מהאזניים... כלומר את כל הסכרות והראיות שלו אני אדחה.

אזל ר' טבלא קמיה דרב נחמן: הלך רבי טבלא לרב נחמן ושאל אותו מדוע הוא פסק כן? אמר לו רב נחמן - כי כשבא ר' אחא בר חנינא מהדרום, הוא אמר בשם ר' יהושע בן לוי, שזקני דרום אמרו את הדבר הבא.

כהן השוחט בהמות, במשך שניים ושלש שבועות פוטרם אותו מלתת את המתנות, אבל מכאן ואילך מחייבים אותו לתת אותם. והטעם, כי בשבועות הראשונים הוא עדיין לא התפרסם כשוחט קבוע, והוא עדיין לא בטוח שהוא יצליח למכור את כל הבהמות, ולכן נחשב הדבר שהוא שוחט אותם לעצמו. אבל לאחר שהוא התפרסם הוא שוחט אותם רק בשביל למכור והוא חייב במתנות. (ריטב"א).

אמר ליה ולעביד ליה מר מיהת וכו': אמר לו רבי טבלא - אם כן לפחות שיפסוק מר, כר' אחא בר חנינא ויפטר את השוחט בשבועות הראשונים מלתת את המתנות! אמר לו רב נחמן - כל זה דוקא בשוחט שלא פתח חנות קבועה, אבל השוחט הזה יש לו כבר חנות קבועה.

*

אמר רב חסדא: כהן שוחט המוכר בשר ואינו מפריש מתנות, יהיה בנידוי של אלוקי ישראל. (וכל שכן ישראל שאינו מפריש (דרך אמונה)).

אמר רבה בר רב שילא: השוחטים של העיר הוצל קיימים בנידוי של רב חסדא כבר 22 שנה! שאלה: **למאי הלכתא?** לשם מה מספר לנו רבה בר רב שילא כמה שנים הם נמצאים בנידוי? אם תאמר כדי לדעת שיותר לא מנדים אותם, הרי כתוב בכרייתא הבאה לא כך!

והא תניא במה דברים אמורים: במה דברים אמורים שבית דין מנדים את החוטא רק פעם אחת? במקרה שהוא עבר על עבירה של 'לא תעשה' שיש בה עונש מיתה או כרת (וקיים ליה בדרכה מיניה - הוא כבר מקבל את העונש הגדול יותר). אבל אם הוא לא רוצה לקיים 'מצות עשה', מלקין אותו עד שהוא יקיים אותה. עד כאן הברייתא.

ומכיון שלתת מתנות זו מצות עשה, על בית דין להמשיך ולנדות את מי שלא נותן אותם עד שהוא ייתן.

תשובה: אלא דקנסינן להו: אלא רבה בר רב שילא בא לומר שבגלל שהם נמצאים בנידוי כל כך הרבה זמן, קונסים אותם בלי התראה. וכמו שרבא היה קונס ולוקח גלג שלימה של בהמה ונותן לכהן (למרות שהמתנה היא רק שוק). ורב נחמן בר יצחק היה קונס ולוקח את הגלימא של השוחט.

ואמר רב חסדא - זרוע לאחד וקבה לאחד לחיים לשנים: הזרוע ניתנת לכהן אחד, והקיבה ניתנת לכהן אחד, והלחיים ניתנים לשני כהנים (לחי אחד לכל כהן).

קושיא: איני והא כי אתא רב יצחק בר יוסף: הוא אמר שבארץ ישראל מחלקים כל עצם ועצם מהמתנות לשני חלקים, ונותנים לשני כהנים. תירוצ: **התם בדתורא:** שם מדובר במתנות של שור, מכיון שהמתנות גדולות מחלקים אותם לשניים. אבל בבהמה דקה אי אפשר לחלק לשניים כי כתוב **"ונתן לכהן"** דהיינו שצריך לתת לו נתניה יפה.

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן - אסור לאכול מבהמה שלא הורמה מתנותיה.
אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל האוכל מבהמה שלא הורמה מתנותיה כאילו אוכל טבלים. מציינת הגמרא: ולית הלכתא כוותיה.

אמר רב חסדא - מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי ואין נאכלות אלא בחרדל.
מאי טעמא? אמר קרא "למשחה" - לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים.

ואמר רב חסדא - עשרים וארבע מתנות כהונה, כל כהן שאינו בקי בהן אין נותנין לו מתנה: כלומר כהן שאינו יודע איך לאוכל אותם בגדולה, לא נותנים לו מתנות.

ולאו מילתא היא: הגמרא אומרת שדברי רב חסדא אינם נכונים. כפי שמוכח מהברייתא הבאה.

דתינא רבי שמעון אומר: כל כהן שאינו 'מודה' בעבודת הקרבנות, כלומר שכופר בכך שהקב"ה ציוה אותם, אין לו חלק במתנות כהונה. שנאמר **"המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה"** רק מי שמקריב את הקרבנות וממילא הוא 'מודה בעבודה' יש לו חלק בכהונה, ולא מי שאינו מודה בעבודה. (רבינו הלל על תו"כ).

הברייתא שואלת: אין לי אלא זו בלבד: ועדיין אני לומד משם רק על כהן שכופר בעבודת ה' הולכה' שנאמרה שם בפסוק ("המקריב את דם השלמים"). אך מנין לכהן שכופר באחת מ-15 עבודות דלהלן?

היציקות, והבלילות, והפתיתות, והמליחות, והתנופות, וההגשות, והקמיצות, והקטרות, והמליקות, והקבלות (= של הדם), והזאות, והשקאת סוטה, ועריפת עגלה, וטהרת מצורע, ונשיאות כפים בין מבפנים בין מבחוץ (= בין בעזרה, ובין מחוץ לבית המקדש בבתי כנסיות).

ומשיבה: תלמוד לומר (בפסוק הנ"ל) "מבני אהרן" ללמד שכל עבודה המסורה לבני אהרן והכהן אינו מודה בה, אין לו חלק בכהונה. עד כאן הברייתא.

הגמרא מוכיחה: טעמא דאינו מודה בה, הא מודה בה אע"ג דאינו בקי בהן! דוקא כהן שאינו מודה בעבודה אינו מקבל, אבל כהן שמודה בעבודה מקבל אפילו אם הוא לא בקיא בדרך האכילה שלהם.